

בינת ההלכה

גליון מס' ראש השנה-שבת האזינו תשפ"ה יו"ל ע"י יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

פסקי תשובות אורח חיים סימן תקכז אות א - ג

א. להניח עירוב תבשילין אף אם אינו מבשל כלל לשבת

סעי' א', שו"ע: יום טוב שחל להיות בער"ש וכו' ע"י עירוב מבשל בתחלה לשבת. ואף מי שכבר הכין הכל מערב יום טוב, ואין הוא צריך כלל לבשל מיו"ט לשבת, מכל מקום יראה¹ להניח עירוב תבשילין בברכה (אם הוא בעה"ב בביתו, אבל המתארח אצל אחרים - עיין להלן אות י"ז) משום שיסוד תקנת עירוב תבשילין הוא לכבוד שבת, וזוכה לשכר ברכה ומצוה, ואחד מהטעמים של עירוב תבשילין הוא כדי לזכור שאסור לבשל לצורך חול, ולכן אף² כי אין לו מה לבשל לצורך שבת יוכל להניח עירוב תבשילין, וכאמור, ראוי לעשות כן כדי לזכות במצוה ובברכה.

ובשלה"ק (סוכות)... וחביבה מצוה בשעתה, ואל תהיה מצוה זו קלה בעיניך, ולא לחינם אמרו חז"ל שקיים אברהם אבינו מצוות עירוב תבשילין ובספר יוחסין כתוב סוד בדבר זה" וכו'.

ב. הנחת עירוב תבשילין בביה"ש, ובביה"ש דר"ת

שם: ומותר להניח עירוב זה אפילו ספק חשיכה. אמנם לכתחילה³ לא ימתין עד אז ויניח לפני השקיעה, ורק בדיעבד כששכח יוכל להניח עירוב תבשילין אף לאחר השקיעה כל זמן בין השמשות, ואלו הנהיגין להחמיר כשיטת ר"ת עכ"פ בדאורייתא, יוכלו⁴ לסמוך להניח העירוב כל זמן ביה"ש דר"ת.

וכשמניחין העירוב בבין השמשות, צריך לברך עליו - כן הסכימו⁵ הפוסקים דלא כאלו שרצו להוכיח שאין לברך אלא אם מניחים העירוב לפני השקיעה.

1. מועדים וזמנים ח"ז סי' קכ"ב שמהאי טעמא דקדק האר"י ז"ל (ועוד הרבה צדיקים וכן היה נוהג אא"ז זצ"ל מביאלא) לעשות בכל ערב שבת עירובי חצירות (והאר"י ז"ל אף בירך בכל ער"ש ועיי"ש במוע"ז משי"כ בזה).

2. ואף כי צריך להדליק נרות לכבוד שבת, אמנם מטעם זה בלבד לא היינו יכולים לברך על העירוב, כי הדבר שנוי בפלוגתא אי צריך ע"ת כדי להתיר הדה"נ (וכמבואר להלן אות י"ז), אבל עפ"י המבואר יש מצוה לבעה"ב בעצם הנחת העירוב אף בלי שיבשל וידליק הנר, ולכן יכול לברך - כ"ז במוע"ז שם, ועיי"ש עוד דמשי"כ בכה"ח ס"ק קי"ג לדון בחיוב ע"ת באדם שאין בדעתו לבשל, מיירי על עיקר הדין אי מחוייב מדינא או לא לצורך הדלקת הנר, אבל אם רוצה יוכל לחייב עצמו לעשות ע"ת אף אם אינו מבשל כלל לשבת (והאמת כי דבריו הם חידוש, וממשמעות הפוסקים שהבאנו להלן אות י"ז משמע דאף במי שהוא בעה"ב לעצמו אם אינו מבשל כלום כי הולך לאכול אצל אחרים ורק מדליק נרות שבת יניח ע"ת בלא ברכה, ולכן נראה כדי לצאת נפשיה מספק ברכה לבטלה, שיראה להכין ביום טוב איזה תבשיל לשבת, ודי אם יניח לחמם קצת מים לכבוד שבת).

3. עיין סי' רס"א מ"ב סק"א.

4. נטי"ג דיני ע"ת פ"ד סעי' ב', ופשוט שאם נוהג כהגאונים בכל עניניו לא יוכל בזה לסמוך על ר"ת וע"ע סי' תפ"ט אות כ"ב.

5. שו"ת אבני נזר חיו"ד סי' שס"ח דלא כסי' נודע בשערים שסובר שאין לברך, וכ"ה בשו"ת חלקת יואב מהדו"ת סי' א' ושו"ת דברי מלכאל ח"א סי' א' ומ"ב סי' רס"א סק"א ובביה"ל שם שמניחים בברכה (ועיי"ש עוד בביה"ל בענין אם ספק לו אם חשיכה או עדיין ביה"ש לענין עצם הנחת העירוב ולענין הברכה).

בינת ההלכה

יו"ל ע"י יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' ראש השנה-שבת האזינו תשפ"ה

על שו"ע אורח חיים

פסקי תשובות

מלוקט מספר

מאת הגאון רבי שמחה בן ציון אייזיק רבינוביץ שליט"א

ג. לבשל בערב שבת סמוך לחשיכה

מ"ב סק"ג: יזהר להקדים הכנת מאכלין לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד היום גדול. וטעם הדבר - מסביר המ"ב - כי יש לחשוש לראשונים הסוברים שמה"ת אסור לבשל ביום טוב לצורך שבת, והיתר דעירוב תבשילין הוא רק משום ששייך לומר "הואיל ומיקלעי אורחים וחזי ליה ליו"ט גופא", ואם יבשל סמוך לחשיכה לא שייך לומר "הואיל". ויש מגדולי האחרונים שכתבו שהעולם אין נזהרים בזה אלא מבשלים עד סמוך לחשיכה, ומלמדים זכות על זה מכמה אנפי, וס"ל כי העיקר כשיטת הרמב"ם וסייעתו שמה"ת צרכי שבת נעשים ביום טוב ורק מדרבנן אסרו שמא יבשל לחול וע"י עירוב תבשילין התירו וא"צ לסברת הואיל.

יב. להחזיק העירוב ביד בשעת הברכה ואמירת "בדין יהא שרא לנא" וכו'

סעי' י"ב, שו"ע: חוזר ונוטל וכו' ומברך על מצוות עירוב ואומר בדין יהא שרא לך וכו'. ומלשון³⁷ הראשונים והפוסקים מוכח שצריך שיחזיק העירוב בידיו בשעת הברכה ואמירת "בדין יהא" וכו', ואם לא היה בידיו, אם³⁸ נזכר לפני שחשיכה יערב שנית (בלא ברכה) ויאמר בדין יהא שרא לנא וכו' ואם לא נזכר עד לאחר שחשיכה או בשעת הדחק שנמצא רחוק מביתו ואין באפשרותו לחזור לביתו ולערב שוב, ניתן לסמוך על הפוסקים דס"ל שאין האחיזה ביד מעכב ובצירוף שגדול העיר מערב עבור כל בני העיר.

6. ערוך השלחן סעי' ג' עיין שם, ובשו"ת אבן ישראל להגרי"י פ"ש שליט"א ח"ז סי' כ"ד מחדש להתיר לבשל סמוך לחשיכה ביום טוב הסמוך לשבת דכיון שיכול לקבל עליו תוספת יום טוב ביציאתו ודינו כדין יום טוב עצמו (ועי"ש דאף לשיטת הרמב"ם בהל' שביתת עשור פ"א ה"ו דליכא דין תוספת, היינו חיוב ליכא, אבל אם רוצה יכול לקבל), א"כ כשמבשל סמוך לחשיכה עדיין איכא הואיל ומקלעי אורחים שקיבלו עליהם תוסי' יום טוב ויכול לבשל סמוך לחשיכה עבור זמן התוסי' עכתו"ד, וצ"ע על דבריו עפ"י דברי שו"ע הרב סי' תצ"א סעי' ג' דחיוב תוסי' יום טוב אינו אלא על איסור שביתה ממלאכות האסורות ביום טוב אבל לא לענין שמחת יום טוב ומקראי קודש והמלאכות שהותרו ביום טוב לצורך זה. ובודאי נכון לחשוש לדברי המ"א ושו"ע הרב ומ"ב לא לבשל סמוך לחשיכה, מ"מ בשעת הדחק הרי גם במ"ב כתב דאפשר שיש להתיר ובפרט ביום טוב שני של גלויות שחל ביום ו', ועיין בש"כ פ"ב הערה ל"ב שמסתפק מה דין יום טוב שני של ר"ה לפי שיטת המ"ב אם נקיל בו ג"כ כיו"ט שני ש"ג.

37. כן לשון הבי"י (ד"ה כיצד) שיחזיק העירוב בידו וכ"כ בשו"ע הרב סעי' ב' וסעי' כ' ועוד פוסקים שנוטלים ביד העירוב, והחיד"א בספרו חיים שאל סי' כ"ט כותב שלעיכובא הוא, ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ל"ו כותב שיש לחשוש לשיטתו, וישל"ע אם היה העירוב לפניו אבל לא החזיקו בידו מה דינו, ולשון בכל הפוסקים הנ"ל שיש להחזיקו בידו, וצ"ע.

38. כי יש פוסקים דס"ל שאין זה לעיכובא, עיין לעיל אות ה' בשם תפארת ישראל ועוד, ובשו"ת מנח"י ח"ז סי' ל"ו תולה פלוגתא זו דפלוגתא דהט"ז והרש"ל נגד הרמ"א ומ"א אם אמירת "בדין יהא שרא" לעיכובא, ולט"ז ורש"ל שאינו לעיכובא אין מעכב גם אם לא החזיק העירוב בידו, ולכן מסיק במנח"י שלפי מסקנת השועה"ר ומ"ב שם סקסי"ג לסמוך בשעה"ח על המקילים, א"כ ה"ה בנידו"ד כן הדין.